

Těžební průmysl: pomoc nebo **hrozba**?

Dopady činnosti evropských ropných společností na životní prostředí

Pro většinu obyvatel Evropské unie patří využívání zemního plynu a ropy ke každodennímu životu. Zemní plyn používáme k topení, vaření a výrobě elektřiny. Ropu potřebujeme k výrobě pohonných hmot pro téměř všechny osobní i nákladní automobily, letadla a lodě.

Zapalování plynu, delata Nigeru, Nigérie.
© Elaine Gilligan

Velryba u ostrova Sacharin.
© Sakhalin Environment Watch

Ropná skvrna firmy Shell, delta Nigeru.
© Alison Dilworth/FoE

Shell, BP, Total a ENI (Agip)

Shell, BP, Total a ENI (Agip) jsou nejvýznamnější evropské ropné společnosti. Téměř v každé zemi světa, která produkuje zemní plyn a ropu, podniká alespoň jedna z těchto firem. Jejich tržby v roce 2006 dohromady činily ohromujících 870 miliard dolarů a čistý zisk 74 miliard dolarů. Podle tržeb je firma Shell třetí, BP čtvrtá, Total desátá a ENI (Agip) 26. mezi největšími společnostmi světa.

Hlavním posláním těchto společností je hledat ropu/plyn, těžit je ze země, ropovody a plynovody (a často též tankery) je převážet do rafinérií, rafinovat je (na petrolej, benzín, naftu atd.) a prodávat je. Všechny tyto společnosti mají směrnice k humánnímu a ekologicky zodpovědnému naplňování svého poslání včetně činností v rozvojových zemích. Realita se však od těchto směrnic může lišit. Například firma Shell má na svědomí obrovské – neřešené – znečištění ropnými látkami v Nigérii; společnost Total stále podporuje vojenskou juntou v Barmě, jež má na svědomí desítky let vážného porušování lidských práv.

Změny klimatu

Tyto čtyři evropské ropné společnosti velkou měrou přispívají ke změnám klimatu. Například společnost Shell v roce 2006 vypustila více skleníkových plynů než kolik jich vzniklo dohromady v Rakousku, Portugalsku a Maďarsku.

Velká část těchto skleníkových plynů vzniká díky zapalování zemního plynu namísto jeho prodeje jako cenné suroviny. Zapalováním se rozumí spalování zemního plynu, který se dostává na povrch při čerpání ropy. Společnosti Total a ENI tvrdí, že v roce 2006 vzniklo nejméně 28% jejich emisí skleníkových plynů v souvislosti se zapalováním plynu. Všechny ropné společnosti mají směrnice, jež mají zapalování plynu omezovat, ale ve skutečnosti je příliš neplní. Firma Total chce do roku 2012 dosáhnout snížení o 50%. Firma Shell chce své planoucí plynové ohně v Nigérii zastavit koncem roku 2009, přičemž vláda Nigérie prohlásila, že by k tomu mělo dojít již v roce 2008. ENI nemá žádný konkrétní cíl a BP tvrdí, že již plyn příliš nezapaluje. Zapalováním plynu těchto čtyř společností podle konzervativního odhadu v roce 2006 vzniklo tolik skleníkových plynů, kolik jich v Evropě vypustí 16 milionů automobilů.

Trend: hledání ropy v nedotčených oblastech

Společnost BP na základě prověřených zásob odhaduje, že při současných cenách a spotřebě zbývají zásoby jen na něco málo přes 45 let. Ropné společnosti v současné době zkoumají možnosti těžby problematictějších zásob ropy, přičemž často přistupují na značná ekologická rizika.

Například Shell je přední zahraniční společností zkoumající způsoby rozšíření těžby ropy z asfaltových písků v kanadské provincii Alberta. Těžba ropy z tohoto písku si žádá obrovský přísun energie: oproti běžné těžbě vzniká třikrát více emisí skleníkových plynů. Těžba má navíc závažné negativní dopady na okolní mokřady, lesy, divoce žijící druhy a domorodé obyvatelstvo.

DOPADY NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	TĚŽEBNÍ PRŮMYSL	KATASTROFY	BIODIVERZITA	
		GLOBALNÍ	ROPA A PLYN	VODA

Dalším příkladem je projekt těžby ropy a plynu Sachalin II na ruském Dálném východě. Tento projekt představuje hrozbu pro přibližně 100 přežívajících západopacifických plejtvákovců šedých, kteří jsou jednou z nejohroženějších populací světa. Nezávislá vědecká komise v únoru 2005 došla k závěru, že „stávající a plánovaná těžba ropy a plynu ve velkém v pobřežních vodách je pro tuto populaci potenciálně katastrofální“. Ropovody projektu Sachalin II, dlouhé 800 km, mají nebezpečným způsobem překračovat více než tisíc vodních roků, jež jsou klíčovým zdrojem surovin (především lososa) pro rybářství a obživu pro zdejší obyvatelstvo. Na tomto projektu se vedle firmy Shell podílí nizozemská soukromá banka ABN Amro.

Těžba ropy v rozvojových zemích

Evropské ropné společnosti podnikají též v rozvojových zemích, kde bývají méně přísné předpisy v pracovní, sociální, lidskoprávní a ekologické sféře. Rafinérie často používají ropu jako palivo a znečišťují ovzduší v okolí. Většina západních rafinérií je přitom poháněna čistším zemním plynem. Únik ropy na evropském území přitahuje více pozornosti než obdobná katastrofa v rozvojové zemi. Navíc sociální a ekologické problémy nezpůsobuje jen každodenní provoz ropných společností v rozvojových zemích. V mnoha zemích po sobě ropné společnosti zanechaly hory toxického odpadu, jež dosud nebyly vyčištěny.

Dědictví po Shellu: úniky ropy v deltě Nigeru

Bohatý ekosystém delty řeky Nigeru znečišťují úniky ropy převážně z provozů firmy Shell. Nedávná zpráva nigerijských vědců a komise CEESP ustavené Světovou unií ochrany přírody (IUCN) došla k závěru, že „do ekosystému delty Nigeru bylo za posledních 50 let vypuštěno odhadem 1,5 milionu tun ropy, což představuje zhruba padesátinásobek objemu ropné skvrny z tankeru Exxon Valdez na Aljašce v roce 1989.“ Znečištění ovlivňuje pitnou vodu, vymírají rybí populace a rolníci přicházejí o příjmy díky ničení půdy. Převážná většina úniků ropy za posledních 40 let byla důsledkem stárnoucího zařízení a selhání lidského faktoru. V současné době Shell rutinně prohlašuje, že většina úniků je dílem sabotáže. Tou snad lze vysvětlit část případů, ale Shell má též značné resty, co se týče údržby potrubí a další infrastruktury. Ropné skvrny jsou často odstraňovány pouze velmi povrchně, takže v oblasti stále zůstávají značná množství ropy.

Ropné společnosti by ke svým projektům vždy měly mít souhlas veřejnosti (včetně předešlého svobodného a informovaného souhlasu místního obyvatelstva) a uplatňovat při nich ty nejlepší ekologické postupy.

Předešlým svobodným a informovaným souhlasem se rozumí navázání rovnocenného a uctivého vztahu s místním obyvatelstvem (včetně žen). Ten začíná ohledem k právům místních obyvatel na svou půdu a přírodní zdroje. „Svobodný“ znamená, že nikdo by neměl být nucen ani manipulován. „Předešlý“ znamená konzultaci před zahájením plánované činnosti. „Informovaný“ znamená, že plánované činnosti jsou v plném rozsahu zveřejněny a zpřístupněny ve srozumitelné podobě. „Souhlas“ znamená schválení plánovaných činností obyvatelstvem.

Naše požadavky

- Těžební průmyslová odvětví by měla přestat ničit životní prostředí a životy lidí po celém světě. Veškeré nové projekty by měly být zakázány, pokud nedostanou předešlý svobodný a informovaný souhlas místního obyvatelstva.
- Státy EU, Evropská komise a mezinárodní finanční instituce by měly přestat využívat zahraniční pomoci a dalších veřejných financí k podpoře činnosti ultra-ziskových mezinárodních ropných společností. Soukromé banky a penzijní fondy by měly přestat investovat do projektů těžby fosilních paliv.
- Evropské společnosti by měly okamžitě přestat se zapalováním zemního plynu.

Zdroje informací: <http://priceofoil.org> | <http://www.oilwatch.org/index.php?lang=en> | Fortune Global 500 of companies 2007. | Sustainability reports 2006 Shell, BP, Total and ENI. | BP, statistics oil consumption and proven oil reserves, 2007. | Pembina Institute, report 'The Environmental Implications of Canada's Oil Sands Rush', 2005. | IUCN, report of Independent Scientific Review Panel of Sakhalin Project, 2005. | Nigerian scientists and IUCN CEESP-commission, report 'Niger Delta Natural Resource Damage Assessment and Restoration Project', 2006.